ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 115, Nisan 2021, s. 219-243

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.49511>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
18.02.2021

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.04.2021

Dr. İlter CEBECİ

İstanbul Üniversitesi, Müzik Bölümü
iltuss@hotmail.com

KLASİK GİTAR EĞİTİMİNE YENİ BİR YAKLAŞIM¹

Öz

Bu çalışma klasik gitar eğitimi gören öğrenciler ve öğretmenleri için çeşitli çalışma yöntemleri ve öneriler içermektedir. Çalışma genel olarak armoni oluşturmadaki pratikliği, transpoze edilmeye uygunluğu, farklı müzik türlerinde kullanılabilirliği gibi birçok özelliğe sahip bir enstrüman olan klasik gitarı, sadece klasik gitar repertuarındaki eserleri çalan bir gitarist olmak için değil aynı zamanda kulak eğitimi, akor ve dizileri tanıma, armoni çalışmaları, farklı müzikleri çalarak tanımak gibi müzisyenliğe ve yorumculuğa büyük faydalar sağlayacak çalışmalarda da kullanılmayı önermekle birlikte bu kullanım çeşitleri ile ilgili örnek çalışmaları içermektedir. Bu çalışmalar ve öneriler ışığında öğrencilerin enstrümanlarını daha verimli kullanmaları ve bir enstrümantist aday olmanın yanı sıra bir müzisyen adayı olarak da daha fazla ve daha çeşitli konularda donanım sahibi olmaları amaçlanmaktadır. Çalışma, öğrencilerin müziğe daha bütüncül yaklaşımla bakıp, türler arası ayrım yapmaksızın, geçmişten günümüze gelmiş ulaşabildikleri her müzik türünü tanımalarını, analiz edebilmelerini ve mümkün olduğunca icra edebilmelerini amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Klasik Gitar, Müzik Eğitimi, Yenilik, Bütüncül Eğitim

¹ Bu makale İlter Cebeci'nin İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Ana Bilim Dalında yazdığı "Gitar Teorisi ve özgün Teknik Çalışmalar Kılavuzu" (2013) isimli sanatta yeterlik tezinden türetilmiştir.

A NEW APPROCH TO CLASSICAL GUITAR EDUCATION

Abstract

This study includes various study methods and suggestions for classical guitar students and their teachers. In general, the study includes the classical guitar, which is an instrument with many features such as its practicality in creating harmony, suitability for transposition, usability in different music genres, not only to be a guitarist who plays the works in the classical guitar repertoire but also ear training, recognition of chords and scales, harmony studies, different. Although it also proposes to be used in studies that will provide great benefits to musicianship and interpretation, such as getting to know music by playing it, it includes case studies on these types of usage. In the light of these studies and suggestions, it is aimed that students will use their instruments more efficiently and be equipped with more and more diverse subjects as a musician candidate as well as being an instrumentalist candidate. The aim of the study is to enable the students to look at music with a more holistic approach and to recognize, analyze and perform as much as possible every type of music that they can reach from the past to the present, without making any distinction between genres.

Keywords: Classical Guitar, Music Education, Innovation, Holistic Education

1. GİRİŞ

Müzik yalın bir ifade ile sesleri ritim ile birleştirerek çeşitli şekillerde bir araya getirmek olarak tanımlanabilir. Bir müziği bir diğerinden farklı kılan pek çok yan unsur olmasıyla birlikte değişmeyen ve belki de değişmeyecek olan tek olgu sesler ve seslerin birbirleri ile olan ilişkileridir. Hangi enstrüman ile oluşursa oluşsun, enstrüman olarak kullanılan bir bilgisayar aracılığı ile oluşsa da ses ve ses ilişkileriyle birlikte dinleyicinin bu sesleri nasıl algıladığı halen müziğin değişmeyen temel unsurudur.

Günümüz dünyasında genel anlamıyla müziğin geldiği noktaya baktığımızda, yeni akımların çok daha hızlı ve kısa sürelerde değişir hale geldiklerini görmekteyiz. Tarihe baktığımızda toplumdaki algıların, teknolojik atılımların, iletişimin ve daha birçok konudaki değişimlerin ve buluşların on yıllar, hatta yüz yıllar aldığını düşünürsek günümüzde bu değişimler bir kaç yıl hatta bazen aylar alabilmektedir. Örneğin yüzyıllar önce bir müzisyenin, bir başka müzisyenin müziğini dinlemesi ancak diğerinin yaşadığı yere gidip o müziği canlı olarak dinlemesiyle gerçekleşirken, günümüzde bu etkinlik anlık olarak internet üzerinden gerçekleşebilmektedir. Bu iletişim hızı da müzikler arası etkileşimi oldukça beslemekte ve sürekli güncellemektedir. İletişimin ve etkileşimin bu denli yoğun ve hızlı olduğu bir dünyada müziği sadece klasik ya da caz, pop, rock gibi türlere ayırmak bir kenara zaten bu ana türlere ait müzikler çoktan birbirlerini etkilemiş ve bunun sonucu olarak pek çok yeni müzik türünü oluşturmuş ve oluşturmaya devam etmektedir. Yine tüm bu müzik türlerinde de değişmeyen belki de tek şey ses ve bu seslerin bir araya gelerek birbirleri ile oluşturduğu etkileşimler ve ilişkileridir. Kültürlerin, geleneklerin, coğrafyaların, tarihin, sosyoekonomik sınıfların, teknolojik gelişmişliğin ve daha birçok faktörün o bölgedeki müziğin ritmik yapısını ve seslerini etkilemesi kaçınılmaz bir durumdur. Bir başka coğrafyadan çıkan müziği anlamının yolu

tarihlerini, kültürlerini, altında yatan fikirleri ve felsefeleri araştırmakla birlikte yine sesleri ve ritmik öğeleri nasıl bir araya getirdiklerini, nasıl kullandıklarını analiz etmekle anlaşılacaktır.

Bu yönleri ile bakıldığında bir müzisyen için seslendirdiği müzik türü ve enstrümanı ne olursa olsun müziğin temel unsurlarını anlamak, seslerin yatay ve dikey olarak ne şekilde bir araya geldiklerini anlaması ile doğru orantılıdır. Enstrümanı gitar olan bir müzisyen için bu durum biraz daha avantajlıdır. Bir gitarist, enstrümanı ile akor yürüyüşleri oluşturmayı ve ses dizilerini (gamları) her tonda seslendirmeyi kolaylıkla yapabilir. Ortalama bir insan sesinin (cinsiyete ve kullanıma göre değişiklik gösterse de) oktav aralığının (2. oktav Re sesi ile 4. oktav Si sesleri arası), klasik gitarın oktav aralığı (2. oktav Mi ile 5. oktav Si sesleri arası) ile olan yakınlığı, ses perdelerinin net şekilde ayrılmış ve kolaylıkla bulunabilir oluşu ile ses oluşturmadaki kolaylığı gitarı aynı zamanda bir kulak çalışma aracı olarak da avantajlı bir enstrüman yapmaktadır.

Klasik Gitar Enstrümanına ve Ülkemizdeki Klasik Gitar Eğitimine Genel Bir Bakış

Tampere sisteme (12 ses sistemi) göre düzenlenen enstrümanların tümü aynı sesleri kullansalar da her birinin farklı ses genişliğinin (oktav) ve akort sistemlerinin olması o enstrüman özelinde bazı tonalitelerin daha iyi duyulmasına ve daha kolay seslendirilmesine olanak sağlar. Zaman zaman farklı sayılarda teller içeren modelleri üretilmesine rağmen ve yine bazı eserlerde çalış kolaylığı sağlaması amacı ile akort sisteminin değiştirilmesine rağmen klasik gitar standart olarak 6 telli olarak üretilen ve yine standart akort sistemine göre telleri en üst telden (6.tel) en alt tele (1. Tel) Mi-La-Re-Sol-Si-Mi seslerine göre akort edilen bir enstrümandır. Bu yapısından dolayı klasik gitarda en çok kullanılan tonaliteler (akort sistemi ve ses aralığı sebebi ile) Do Majör, La Minör, La Majör, Mi Minör, Mi Majör, Re Minör, Re Majör, Sol Majör, Sol Minör ve Fa Majör dür. Tabii ki diğer tonalitelerde de eserler ve eser bölümleri yazılmıştır ancak bu tonaliteler en yaygın olarak kullanılanlardır. Klasik gitar yine çok telli oluşu ve akort sisteminin bir sonucu olarak akor çalmasına çok uygun bir enstrümandır. Ancak piyanonun aksine bazen tercihen bazen ise zorunlu olarak (pozisyonun zorluğu, melodinin sürekliliği, oktavın yetersizliği gibi sebeplerden) akorlar pek çok eserde çevrim akor² olarak oluşmaktadır. Yine benzer zorunlu durumlarda armoniyi duyurmak ve sürdürmek adına akorlar iki ya da tek sese kadar düşürülerek seslendirilmektedir. Gitarın bir başka pratik özelliği piyanonun ve daha birçok enstrümanın aksine tüm akor ve dizilerin başka bir tonaliteye kolaylıkla transpoze edilebilmesidir. Örneğin herhangi bir pozisyonda basılan bir majör akor elin hemen bir ileri perdeye kaydırılması ile yarım ses ilerisindeki majör akora dönüştürülebilir. Aynı şekilde herhangi bir pozisyonda seslendirilen bir melodi elin iki perde geriye kaydırılması ile tam ses gerisindeki tonaliteye kolaylıkla transpoze edilebilir. Akorların, dizilerin, arpejlerin kolaylıkla seslendirilebildiği bir enstrüman olması sebebi ile gitar, müzikal fikirlerin, özellikle piyanonun olmadığı bir ortamda pratik olarak seslendirilmesine olanak sağlar. Tüm bu yönleri ile klasik gitar pek çok olanağa ve kolaylığa sahip bir enstrümandır. Yine bu ve benzeri pek çok sebeple tarihsel gelişimine elektrik gitar, bas gitar gibi çeşitleri eklenmiş ve günümüzde pek çok müzik türünde kullanılmaktadır.

Ülkemizde klasik gitar eğitimi konservatuarlarda, müzik eğitim fakültelerinde, müzik ve sahne sanatları fakültelerinde, sanat ve tasarım fakültelerinde, güzel sanatlar fakültelerinde, güzel sanatlar liselerinde ve çeşitli müzik kurslarında verilmektedir. Bu kurumlarda gitar derslerinin içeriği çoğunlukla repertuar, yorumculuk ve enstrüman tekniği üzerinedir. Çalışılan repertuarlar

² Herhangi bir kök pozisyon akorunun bas sesinin tiz partiye geçmesi ile ses aralıklarının ve sıralanmasının değişmesi ile oluşan akorlara verilen addır.

ise çoğunlukla Rönesans dönemi ile başlayıp Barok, Klasik, Romantik ve 20. yy. dönemlerinden seçilen eserlerden oluşmaktadır. Yine bu dönemlere ait eserleri en çok seslendirilen besteciler ise Dowland, Mudarra, Scarlatti, Bach, Weiss, Sor, Carulli, Aguado, Giuliani, Carcassi, Carlevaro, Tedesco, Coste, Diabelli, Domeniconi, Dyens, Barrios, Falla, Lauro, Mompou, Morel, Torroba, Paganini, Cardoso, Piazzola, Ponce, Pujol, Rodrigo, Tarrega, Tansman, Turina, Albeniz, Granados ve Villa-Lobos' dur. Tüm bu bestecilerin eserleri genellikle her müzikal dönemden bir besteci ve eseri seçilerek bir eğitim öğretim dönemi boyunca ya da bir yıl boyunca çalışılmakta, yılsonu konser ve sınavlarda seslendirilmekte ve değerlendirilmektedir. Bu okullardan mezun olan öğrenciler, eğitim gördüğü 4 yılda genel olarak, çalıştığı ortalama 20 - 30 eserden oluşan bir repertuara ve iyi bir gitar tekniğine sahip olarak mezun olmaktadır. Kuruma göre değişiklikler gösterse de gitar dersleri solfej, armoni, form bilgisi, deşifraj, müzik tarihi ve oda müziği gibi temel başka bazı müzik dersleri ile desteklenmektedir.

Müziyen olmak – Enstrümantist olmak

“Enstrüman” bir işi yapmak için kullanılan araçlara verilen isimdir. Örneğin bir vidalama yapmak için kullanılan tornavida ya da boru açmak için kullanılan boru anahtarı birer enstrümandır. Bir enstrümanı verimli ve ustalıkla kullanabilmek önemli ve gerekli olmakla birlikte enstrüman aracılığı ile oluşturulan eser, esas önemli olan konudur. Örneğin iyi derecede tornavida ve ya testere kullanmak önemli bir beceridir ancak burada esas olan bu enstrümanları kullanarak oluşan masanın estetikliği, sağlamlığı ve kullanılabilirliğidir. Müzik enstrümanları ise sesleri, belirli bir düzen, belirli bir çalım kolaylığının yanı sıra, farklı karakterlerde ve renklerde oluşturmak üzere tasarlanmışlardır. Geçmişten günümüze farklı müzikler için farklı amaçlarla pek çok enstrüman geliştirilmiştir. Özellikle günümüzde teknolojinin çok hızlı gelişmesinin de etkisiyle pek çok yeni enstrüman geliştirilmiş aynı zamanda bilgisayarlar da bir müzik enstrümanı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Müziyenlik, basitçe müzik üreten kişi olarak tanımlansa da başta yetenek faktörü gibi daha birçok ölçülmesi güç faktörün etkileri sebebiyle çok daha göreceli, değişken ve dolayısı ile tartışılan bir konudur. Tabii ki özellikle müzik konu olduğunda enstrümanını iyi kullanmak bir başka deyişle enstrümanına hakim olmak ortaya çıkacak müzikle oldukça ilgili olsa da iyi bir enstrümantist olmak iyi bir müziyen olmak için yeterli olmamakla birlikte, iyi bir müziyen olmak anlamına da gelmemektedir. İyi bir enstrümantist olmak iyi bir müziyen olmayı doğrudan etkileyecek olmasının yanı sıra, iyi bir müziyen olmak da enstrümanı daha verimli kullanmaya sebep olacaktır. Bu sebeplerden bu iki kavramın birbirlerinden farklı olmaları ile birlikte aynı zamanda da birbirlerinden ayrılmaz iki kavram olduklarının farkında olarak her ikisi için de ayrı ayrı ve birlikte çalışmalar yapılmalıdır.

İyi bir enstrümantist ve iyi bir müziyen olmak için her konuda olduğu gibi başta sürekli bir merak ve bu merakı giderme isteği adına araştırma ve keşfetme peşinde olmak esas olarak önemlidir. Bu temel arzu ve istek oluşuktan sonra öğretmenin de tavsiyeleri doğrultusunda öğrencinin isteklerine, ihtiyaçlarına ve eksiklerine yönelik bir çalışma programının ve titiz bir çalışma düzeninin olması aynı derecede önemlidir. Öğrencinin bu programı günlük rutini içerisine uygulanabilir şekilde yerleştirmesi ve kendine haftalık, aylık, yıllık hedefler koymasını çalışma motivasyonunu olumlu yönde etkileyecektir. Tüm çalışmalarda disiplinli ve süreklilik içerisinde olunması, başarıya ulaşmada büyük önem taşımaktadır. Bir diğer önemli nokta ise yeteneği ölçmenin oldukça güç, sübjektif ve nispeten belirsiz bir konu olması, çalışmayı

ölçmenin ise çok daha kolay, objektif ve daha belirgin bir konu olduğudur. Bu nedenle herhangi bir konuda ne derece yetenekli olup olmadığını anlamanın yolu da, o konuda neler yapabileceğini anlamının yolu da yine çalışmakla ilgilidir. İyi bir enstrümantist ve müzisyen olmak için yapılması gereken bazı temel konulara bakılacak olunursa;

1 - Kulak çalışmaları yapmak: Müzik, sesleri duymak, algılamak ve ardından anlamlandırmak ile ilgili bir sanat olduğuna göre bir müzisyenin duyduğu seslerin oluşturduğu aralıkları, dizileri, akorları algılaması büyük önem taşımaktadır. Bir müzisyenin duyduğu bir ses aralığını gitarında seslendirmesi, bir eserde duyduğu pasajın hangi diziden oluştuğunu anlaması, yine bir eserde armonik olarak hangi derecelerin kullanıldığını algılaması ya da hangi tonaliteye geçiş yapıldığını algılaması tamamen duyduklarını doğru algılaması ile ilgilidir. İyi eğitilmiş bir kulak aynı zamanda bir müzisyenin müziği bir enstrümana ihtiyaç duymadan zihninde duymasını sağlayacak ve bu da müziği yazmasında ve okumasında kolaylık sağlayacaktır.

2 - Solo ve birlikte çokça konser vermek: Konser vermek müziğin amaçlarından birisi olmakla birlikte aynı zamanda müzisyenliği de olgunlaştıran, geliştiren öğelerden birisidir. Öğrenciler solo konserleri dışında pek çok farklı müzisyenle farklı repertuarları prova edip çalmaya çalışmalıdır. Bu sayede her müzisyenden farklı şeyler öğrenecek aynı zamanda farklı paylaşımlar gerçekleşecektir. Dikkat edilmesi gereken önemli bir detay da öğrencilerin eserlerini odasında kendisine ya da yine bir ev ortamında birkaç arkadaşına çalıyor dahi olsa her zaman konser veriyormuşçasına özenli ve konsantre olarak seslendirmeye çalışmalarıdır.

3 - Tekniği geliştirecek egzersizler çalışmak: Teknik egzersizler çalışmak ve iyi bir tekniğe sahip olmak bir enstrümanı daha iyi kullanabilmek için olmazsa olmazdır. Gitar eserlerinde sıklıkla kullanılan teknikleri (Legato, Arpej, Bare, Gam, Sol el Egzersizleri, Pozisyon Atlama, Oktav, Trill, Tremolo vb.) günlük, haftalık, aylık programlar içerisinde çeşitlendirerek ve geliştirerek çalışılmak eserleri daha iyi seslendirmeye büyük fayda sağlayacaktır. Bu çalışmalar elleri ve parmakları bağımsızlaştırma, güçlendirme, rahatlatma, hızlandırma, koordine etme ve kontrol etme amaçlı olmasının yanı sıra çeşitli müzikal ifadeleri de rahatlıkla ortaya çıkartmaya fayda sağlayacak şekilde yapılmalıdır. Bu nedenle örneğin bir majör dizi çalışması yapılırken dizi crescendo³ ve (ve ya) decrescendo⁴ yaparak ya da farklı notalara vurgular vererek çalışılabilir. Bu sayede bir eserin içerisinde seslendirilecek bir pasaj üzerinde yapılabilecek farklı müzikal ifadeler önceden hazırlık da yapılmış olunur. Bu kısımda belirtilmesi gereken bir önemli konu da bir eseri seslendirmek ve çalışmak arasındaki farkı iyi anlamak olmalıdır. Öğrenciler teknik egzersiz çalışmaları dışında herhangi bir eseri daha iyi çalabilmek için farklı tekniklerle düzenli olarak çalışmalıdır. Bu çalışma tekniklerine örnekler vermek gerekirse; 1- Eserin cümle, pasaj ve bölümlerini ayırıp kalem ile işaretleyerek parça parça çalışmak. 2- Ayrılan her bölümü detaylı olarak parmak seçimlerini belirleyerek, ileride oluşabilecek aksaklıkların baştan giderilmesine yardımcı olacaktır. 3- Ayrılan bölümlerin içinde öncelikle en zorlanılandan başlayarak çalışmak. 4- Zorlanılan bir pasajı farklı parmak numaraları deneyerek çalışmak. 5- Zorlanılan bir pasajı farklı pozisyonlarda çalmayı denemek. 6- Eserin parçalara ayrılmış bölümlerini üst üste tekrar ederek çok ağır şekilde çalışmak. 7- Zorlanılan bir bölümü ya da pasajı metronom ile yavaş bir tempodan başlayıp hızlandırarak çalışmak. 8- Zorlanılan bir pasajı da kendi içerisinde küçük parçalara ayırarak çalışmak. 9- Zorlanılan bir pasajı iki ya da

³ Sesin giderek yükseltilmesi (arttırılması) ile oluşturulan müzikal ifade şeklidir.

⁴ Sesin giderek alçaltılması (azaltılması) ile oluşturulan müzikal ifade şeklidir.

üç notası ile başlayıp her tekrar da bir nota daha ekleyerek çalışmak. 10- Zorlanılan eser, bölüm ya da pasaj için özel bir çalışma hazırlamak ya da onunla ilgili bir etüd çalışmak 11- Zorlanılan bölüm ya da pasajı normal hızında daha rahat seslendirebilmek için normal hızından daha hızlı çalışmak. 12- Eserin tamamını, çeşitli bölümlerini ya da pasajlarını belirli bir tekrar sayısı içerisinde üst üste hatasız seslendirebilmeye çalışmak. 13- Eserin tamamını, çeşitli bölümlerini ya da pasajlarını belirli bir tekrar sayısı içerisinde melodiyi öne çıkartarak ve dinleyerek seslendirmek. 14- Eserin tamamını, çeşitli bölümlerini ya da pasajlarını belirli bir tekrar sayısı içerisinde armonileri öne çıkartarak ve dinleyerek çalışmak. 15- Eserin tamamını belirli bir tekrar sayısı içerisinde çok ağır seslendirmek. 16- Eserin tamamını belirli bir tekrar sayısı içerisinde çok hızlı seslendirmek. 17- Ses partilerini ayırıp, tek tek seslendirildiğinde duyurulmak istenildiği gibi çalıştıktan sonra, bütün olarak seslendirip, içinde duyulmak istenilen partiyi istediği ifade ile seslendirmeye çalışmak. 18- Zorlanılan bir pasajı sağ ve sol ellerini ayırarak çalışmak. 19- Zorlanılan pasajı ezberlemek ardından zihninde görselleştirerek gözleri kapalı çalışmak olarak sıralanabilir.

4 - Gitar için başka enstrümanlardan aranje edilen eserlerin orijinalini dinlemek: Gitar repertuarındaki bazı eserler piyano, keman, çello, flüt gibi farklı enstrümanlardan transkript edilmiştir. Örneğin, gitar repertuarı içerisinde çok bilinen ve seslendirilen besteci Isaac Albeniz' in eserleri esasen piyano için bestelenmiş ve gitara farklı gitaristler tarafından aranje edilmiştir. J.S. Bach'ın gitar ile seslendirilen eserleri ise lavta, keman, çello gibi farklı enstrümanlardan gitara adapte edilmiştir. Bu örneklerdeki gibi eserleri orijinal enstrümanlarından dinlemek, orijinal notasyonlarını incelemek bestecinin ifade etmek istedikleri hakkında çok daha fazla bilgi verecek ve yorumu etkileyecektir. Genellikle sadece gitar için beste yapan bestecilerin ya da eserleri gitara düzenlenmiş bestecilerin eserlerini tanımak yerine farklı dönemlere ait önemli pek çok esere imza atmış bestecileri ve eserlerini de tanımak büyük önem taşımaktadır. Örneğin her müzisyenin özellikle klasik gitar repertuarı üzerinde yoğunlaşmış bir müzisyenin Beethoven, Mozart, Ravel, Chopin, Brahms, Stravinsky, Wagner, Tchaikovsky, Rachmaninov ve daha pek çok değerli bestecinin eserlerini tanıması, yorumculuğuna ve müziğe bakışına büyük katkı sağlayacaktır. Bu nedenle herhangi bir uzunluktaki zaman periyodunu, bir besteciye ve eserlerini tanıma dönemi olarak gören bir öğrenci belirli bir zaman içerisinde pek çok besteciye ve farklı müziği tanımış olacaktır.

5 - Gitar için düzenlemeler ve transkripsiyonlar yapmak: Gitar için yazılmamış bir müziği örneğin bir piyano müziğini dinleyerek gitara düzenlemek enstrümanın olanaklarını kullanma kabiliyetini ve dinlediği müziği analiz edebilme kabiliyetini geliştirecektir. Bu sebeplerden eserin uzunluğuna, zorluğuna ve karışıklığına bağlı olarak örneğin her hafta küçük ya da büyük çaplı bir transkripsiyon yapmak öğrencinin müzisyenliğine ve enstrümanistliğine önemli katkı sağlayacaktır.

6 - Farklı öğretmenlerle farklı çalışmalar yapmak: Her öğretmenin müziğe farklı bakış açısı, farklı yetenekleri ve anlatım teknikleri vardır. Bir müzik öğrencisi ulaşabildiği kadar fazla öğretmene ulaşmaya çalışmalı, müziğini seslendirmeli, bilgilerinden ve yorumlarından faydalanmaya çalışmalıdır. Unutulmamalıdır ki herhangi birisinden duyulan bir tavsiye dahi bakış açısına büyük yenilikler getirebilir. Günümüzde internetin de olumlu etkilerinden biri olarak herhangi bir konuda bir öğretmenden bilgi edinmek son derece kolay hale gelmiştir.

7 - Farklı müzikleri dinlemek, analiz etmek ve seslendirmek: Müzik çok uzun yıllardır süre gelen ve farklı dönemlere, farklı coğrafyalara, farklı karakterlerdeki bestecilere ve daha birçok

bileşenin etkisiyle çok fazla çeşitlenmiş ve çeşitlenmeye devam eden bir olgudur. Bir müzik öğrencisinin farklı dönemlere, bestecilere ve türlere ait müzikleri sadece dinlemesi dahi müziği farklı yönleri ile görebilmesine ve yorumculuğunun zenginleşmesine olanak verecektir. Bu müziklerden kendine yakın hissettiklerinin formal, armonik ve melodik analizlerini yapması ve enstrümanı ile seslendirmesi, yeni formları, armonik yaklaşımları tanımasını ve benimsemesini sağlayacaktır. Örneğin bir caz standartı parçasını deşifre edip akorlarını ve melodilerini gitar üzerinde farklı pozisyonlarda seslendirmek, bir senfonin temasını gitarla seslendirmek, duyduğu bir reklam müziğini gitarı ile seslendirmek, repertuarına almayacak dahi olsa sevdiği bir bestecinin eserlerini tanımak amaçlı deşifre etmek bir klasik gitar öğrencisinin müzisyenliğini ve gitaristliğini geliştirecektir. Çeşitli müzisyenlerin sesleri nasıl bir araya getirdiklerini, sesleri kullanım biçimlerini, anlamak, yazmak, taklit etmek farklı bakış açıları getirmeye yardımcı olacaktır. Gitar için hiç müzik yazmamış olan bestecilerin eserlerinin en azından melodilerini gitarla seslendirmek dahi o besteci hakkında fikir sahibi olmayı arttıracak ve aynı zamanda enstrümanla ilgili ezberin bozulmasına ve farklı bir bakış açısı getirilmesine etki edecektir. Klasik müziğin önemli pek çok bestecisinin eserlerinin tanınması gibi farklı müzik türlerinin ve bestecilerinin araştırılması ve keşfedilmesi de müzisyenliğe büyük katkı sağlayacaktır.

8 - Müzik teknolojilerini tanımak: Tını, seslerin oluşturduğu atmosfer, sesin kalitesi gibi “duyuş özelliklerini” tanımlamak için kullanılan “Sound” kavramı günümüzde çok büyük bir çeşitliliğe ve öneme sahip hale gelmiştir. Teknolojinin, akustik biliminin ve enstrüman yapımındaki ilerlemelerin etkileriyle farklı müzikler için farklı duyuş özellikleri (Sound) gelişmiş ve gelişmeye devam etmektedir. Bir müzisyen sesin bu duyuş özelliklerini takip etmeli ve imkânları el verdiğince teknolojik ekipmanları ve bilgisayar programlarını (mikrofonlama yöntemleri, kayıt teknikleri, nota yazım programları gibi) öğrenmelidir. Bir müzisyenin zaman içerisinde edineceği çeşitli ekipmanlar (mikrofon, ses kartı, efekt cihazları gibi) yeni Sound’lar oluşturmaya olanak verecektir. Bu sayede zamanla hem sahnedeki Sound’una müdahale edebilir hem de müziğini kendi başına kaydedebilir hale gelebilir.

9 - Çeşitli rahatlama, gevşeme egzersizleri ve nefes çalışmaları yapmak: Bir müzik enstrümanını kullanmak önemli bir kas ve zihin enerjisi gerektirir. Performans öncesi yapılacak çeşitli esneme ve nefes çalışmaları kasları ve zihni çalışmaya daha hazır hale getirecektir. Ayrıca zaman içerisinde oluşabilecek çeşitli sakatlıkların önlenmesine katkı sağlayacaktır. Performans sonrası yapılacak benzer çalışmalar da yorgunluğu ve deformasyonu en aza indirmek amaçlı yapılmalıdır. Bu gevşeme ve rahatlama çalışmaları aynı zamanda daha iyi konsantre olunmasına yardımcı olarak müziği daha iyi duymaya daha içselleştirmeye büyük katkı sağlayacaktır.

2. ÇALIŞMALAR – ÖRNEKLER - ÖNERİLER

Bu bölümde farklı başlıklar altında yapılabilecek çalışmalar gösterilmiştir. Bu çalışmalar düzenli olarak belirli sürelerle göre programlanıp çalışılmalıdır. Bu çalışmalar temel bazı konuları incelemektedir. Tüm bu çalışmalar öğrencinin eksikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretmeni tarafından değiştirilebilir ve çeşitlendirilebilir.

Bu kısımda yapılan tüm çalışmalar öğrencilerin solfej ve armoni derslerine destek olmanın yanı sıra çaldıkları eserlerde karşılaşacakları akor pozisyonlarına, arpejlere ve dizilere hazırlıklı olmalarını aynı zamanda armoni çalışmalarında bir altyapı sağlaması amacı ile hazırlanmıştır.

1 - Aralık Çalışmaları

Aralıklar müzikte herhangi bir sesle bir başka sesin oluşturduğu mesafeye verilen addır. Dikey ya da yatay ses gruplarının farklı dizilimler ile bir araya gelmesi sebebi ile bu ses oluşumlarının arasında pek çok farklı aralık oluşur. Bu sebeple aralıkları iyi bilmek seslerin ilişkilerini anlamının temel unsurudur.

12 ses siteminde bir sesle bir diğeri arasında oluşan en küçük mesafeye ya da aralığa minör ikili (m2) denir. Aralıklar minör ikililerin birbirlerine eklenmesi ile büyürler. Örneğin m2 + m2 = Majör ikili (M2) aralığını oluşturur. Bir oktav içerisinde oluşabilecek en küçük aralıktan en büyüğüne minör ikili eklenerek oluşabilecek tüm aralıklar ve kısaltma isimleri şu şekilde oluşurlar.

Minör 2'li (m2) – Majör 2'li (M2) – Minör 3'lü (m3) – Majör 3'lü (M3) – Tam 4'lü (T4) – Artmış 4'lü (A4) – Tam 5'li (T5) – Minör 6'lı (m6) – Majör 6'lı (M6) – Minör 7'li (m7) – Majör 7'li (M7) – Oktav (8)

Aralıklar bazı zamanlarda anarmonik seslerden dolayı farklı olarak isimlendirilebilir. Örneğin Fa - La bemol seslerinin oluşturduğu aralık minör üçlü olarak adlandırılırken, Fa – Sol diyez seslerinin oluşturduğu aralık aynı duyulmasına rağmen artmış ikili olarak adlandırılır. Başka bir örnekte ise Re – Sol diyez sesleri artmış dörtlü aralığını oluştururken, Re – La bemol sesleri yine aynı duyulmasına rağmen eksik beşli aralığı olarak adlandırılır. Aralık çalışmalarındaki temel amaç öğrencinin herhangi bir sesi referans aldıktan sonra gitar üzerinde duyduğu herhangi bir sesin ismini ve bir önceki sesle oluşturduğu aralığını algılayabilmesidir. Bu temel algı oluştuktan sonra ise birbiri ardına oluşan seslerin ve eş zamanlı duyulan seslerin aralık yapıları daha kolay algılanabilecektir. Çalışmalar tek başına ya da bir başkasının yardımı ile yapılabilir. Bu çalışmalar yapılırken seslerin gitarla eş zamanlı olarak söylenmesi, iç duyuşun gelişmesine katkı sağlayacaktır. Burada verilen örnekler 6. tel (Mi) üzerindedir. Bu çalışmalar öğrencinin ses aralığına uygun olarak her hangi bir başka tel üzerinde (ses üzerinde) yapılabilir.

Aşağıdaki ilk çalışmada aralıkların oluşturduğu seslerin tanınması amaçlanmıştır. Burada bir oktav içerisinde oluşan aralıklar örneklenmiştir. Bu çalışmada yazılı aralıklar tek tek seslendirilerek eş zamanlı olarak söylenmeli ardından sadece söylenerek tekrar edilmelidir. Aralıklar gruplanarak çalışılabilir. Örneğin önce minör 2'li ve majör 2'li aralıkları tekrar edilip ardından minör 3'lü ve majör 3'lü aralıkları çalışılabilir.

Aralıklar pekiştirildikten sonra yine tek tel üzerinde herhangi bir ses referans alındıktan sonra bir başka ses çalınıp iki sesin oluşturduğu aralık ve ikinci sesin ismini bulma çalışması yapılmalıdır. Çalışma, sesler çalınırken gitarın perdelerine bakmadan, yanıt verildikten sonra ise bakarak kontrol edilebilir. Bu çalışma başka bir şekilde de önce bir referans ses alınıp ardından başka bir notanın ismi ve sesi ile birlikte söylendikten sonra gitar üzerinde kontrol edilerek yapılabilir. Bu çalışmalar ile gitarda tek tel üzerinde bir oktav içerisinde çalınan 12 sestten herhangi birisini kolaylıkla algılayabilmek amaçlanmıştır.

Müzikteki aralıklardan bazıları birbirlerinin çevrimleridirler. Örneğin Do – Re seslerinin oluşturduğu aralık majör 2’li iken aynı sesler çevrilip, Re – Do olarak seslendirildiğinde minör 7’li aralığını oluştururlar. Aşağıda çevrim aralıkların oluşumları gösterilmiştir. Bu aralıklar da çevrimleri ile birlikte çalınarak eş zamanlı olarak söylenmeli, ardından sadece söylenerek tekrar edilmelidir.

Bir oktav içerisindeki aralıklar ve çevrim aralıklar pekiştirildikten sonra iki oktav kromatik dizi içerisindeki sesler karışık olarak çalınip oluşan aralıklardan yola çıkarak sesler bulunmalıdır. Çalışma, sesler çalınırken gitarın perdelerine bakmadan, yanıt verildikten sonra ise bakarak kontrol edilebilir. Bu çalışma da yine bir referans ses alınıp ardından başka bir notanın ismi ve sesi ile birlikte söylendikten sonra gitar üzerinde kontrol edilerek yapılabilir.

Aralık çalışmaları son olarak gitar üzerindeki tüm sesler kullanılarak yapılacaktır. Burada amaç öğrencinin herhangi bir referans sesi aldıktan sonra gitar üzerinde duyduğu herhangi bir sesi adlandırabilmesidir. Bu çalışma da yine öncekiler gibi öncelikle bir sesi (ve nota ismini) gitarla çalip ikinci sesi gitarla seslendirdikten sonra aralığından yola çıkarak ismini söyleyerek yapılmalıdır. Bu çalışma aynı zamanda gitar üzerinde oluşan seslerin yerlerini daha kolay bulmaya da faydalı olacaktır.

Aralık çalışmalarına ek olarak kulağın gelişmesi için yapılabilecek çalışmalardan bir diğeri de öğrencilerin çaldığı eserlerin melodilerine sesleri ile eşlik etme çalışmasıdır. Eserlerin melodilerini gitar ile birlikte ya da sadece ses ile söylemek hem kulağın gelişmesine hem de eserlerin daha iyi öğrenilmesine faydalı olacaktır.

Aralık çalışmaları detaylı ve yeterli süre çalışıldıktan sonra öğrenciden duyduğu farklı seslerin aralığını kolaylıkla tanımlayabilmesi ve gitar üzerinde herhangi bir oktav içerisinde karışık olarak çalınan bir sesi yine kolaylıkla algılaması ve isimlendirebilmesi beklenmelidir.

2 – Dizi Çalışmaları

Dizi (gam,skala) 12 sestten bazılarının belirli aralık düzenleri ile sıralanarak oluşturduğu ses gruplarıdır. Diziler müzikte genellikle melodik yapıyı oluşturan malzemelerdir. Diziler, sesleri arasındaki aralıkların özelliklerine göre farklılık gösterir ve adlandırılırlar. Diziler çoğunlukla ikili aralıklardan (minör 2’li – majör 2’li) oluşsalar da zaman zaman üçlü aralıkları (minör 3’lü – majör 3’lü) da kullanırlar. Aralık yapılarına göre çok fazla çeşide sahip olsalar da bu bölümde pek çok müzik türünde en çok kullanılan dizi türleri açıklanacak ve çalışılacaktır. Burada amaç farklı dizileri çalıp söyleyerek ve tınısını algılayarak içselleştirmek, aralık yapılarını öğrenmek ve bir müzik içerisinde duyulduğunda kolaylıkla tanımlayabilir hale gelmektir. Bu sebeple bir dizi çıkıcı ve inici olarak öğrenildikten sonra bu dizi üzerinde çeşitli melodiler oluşturulup çalınmalı ve söylenmelidir. Bir başka çalışma ise o diziye ait bir melodiyi ses ile söyleyerek oluşturup ardından gitar ile tekrar etmek olmalıdır.

Bu çalışmada tüm diziler Mi sesi üzerine kurulmuştur. Tüm diziler daha sonra farklı tonalitelerde (öncelikle gitarda en çok kullanılan tonaliteler olan Do - La - Mi - Re - Sol - Fa tonalitelerinde) ardından müziğin diğer tonalitelerinde önce bir oktav sonra iki ya da gitarın ses aralığının yeterli olduğu tonalitelerde üç oktav olarak yazılıp farklı pozisyonlarda çalınmalıdır. Mi sesi üzerinden söylemekte zorlanıldığı takdirde bu diziler de bir başka tel üzerinde çalınarak ve söylenerek çalışılabilir. Bu bölümdeki dizilerin tamamı ilk olarak çıkıcı ve inici olarak birkaç kez çalınmalıdır. Ardından aynı dizi yine çıkıcı ve inici olarak çalınırken aynı zamanda sesleri söylenerek eşlik edilmelidir. Son olarak gitar kullanılmadan sesler yine çıkıcı ve inici olarak sadece ses ile söylenmelidir. Bu sayede dizinin karakteri iç duyuşa yerleşecektir. Diziler çıkıcı ve inici olarak iyice benimsendikten ve içselleştirildikten sonra sesleri karışık olarak çalınarak spontane ya da doğaçlama melodiler oluşturulmaya çalışılmalıdır. Bu melodiler de yine gitara ses ile eşlik ederek çalınmalıdır. Bu sayede dizinin karakteri daha da iyi anlaşılacaktır. Ayrıca o dizinin sesleri kullanılarak önce ses ile söylenecek çeşitli melodilerin, ardından gitar ile tekrar edilmesi yine faydalı bir çalışma olacaktır. Dizileri iyi derecede tanımak için yapılabilecek çalışmalardan bir tanesi de o diziye kullanarak yazılmış müzikleri ya da müzik bölümlerini dinlemek ve seslendirmektir. Bu kısımda yazılan tüm dizilerde bir diziye diğerine göre farklı kılan sesler ve diziden çıkartılmış ya da diziye eklenmiş sesler ok işareti ile belirtilmiştir. Ayrıca tüm dizilerin aralık yapıları altlarına eklenmiştir.

Dizi çalışmalarına ilk olarak Kromatik dizi ile başlanacaktır. Kromatik dizi aynı zamanda tampere sistemdeki tüm sesleri içeren dizidir.

Kromatik dizinin ardından en çok kullanılan diyatonik⁵ dizilerden birisi olan majör dizi çalışılacaktır.

⁵ Farklı yedi sesin minör ve majör ikili aralıkları ile çeşitli kombinasyonlar ile bir araya gelmesi ile oluşan dizilere verilen addır.

Bir majör dizinin 6. sesinin yarım ses pestleştirilmesi ile armonik majör dizi oluşur.

Bir majör dizinin 4. ve 7. seslerinin çıkartılması ile Majör pentatonik (5 sesli) dizi oluşur.

Bir majör pentatonik diziyeye, dizinin ana sesinin m3 aralığında oluşan sesin (bemol 3) eklenmesi ile Majör Blues dizisi oluşur.

Lydian dizisi bir majör dizinin 4. sesinin yarım ses tizleştirilmiş halidir. Lydian aynı zamanda bir majör dizinin dördüncü sesi ile başlanılarak oluşan dizidir.

Lydian augmented (genişletilmiş) bir majör dizinin 4. ve 5. seslerinin yarım ses tizleştirilmesi ile oluşur. Lydian augmented aynı zamanda bir melodik minör dizinin üçüncü sesi ile başlayan dizidir.

Lydian bemol 7 dizisi bir majör dizinin 4. sesinin yarım ses tizleştirilmesi ve 7. sesinin yarım ses pestleştirilmesi ile oluşan dizidir. Lydian bemol 7 aynı zamanda bir melodik minör dizinin dördüncü sesi ile başlayan dizidir.

Mixolydian dizisi bir majör dizinin 7. sesinin yarım ses pestleştirilmiş halidir. Aynı zamanda bir majör dizinin beşinci sesi ile başlanılarak oluşan dizidir.

Mixolydian bemol 6 dizisi bir majör dizinin 6. ve 7. seslerinin yarım ses pestleştirilmesi ile oluşturulur. Mixolydian bemol 6 aynı zamanda bir melodik minör dizinin beşinci sesi ile başlayan dizidir.

Bir doğal minör dizisi aynı zamanda majör bir dizinin 6. sesi ile başlayan dizidir.

Doğal minör bir dizinin 6. sesinin yarım ses (m2) tizleştirilmesi ile Armonik minör dizi oluşur.

Bir doğal minör dizinin 6. ve 7. seslerinin yarım ses tizleştirilmesi ile Melodik minör dizi oluşur.

Bir minör dizinin 2. sesinin yarım ses pestleştirilmesi ile Phrygian dizisi oluşur. Phrygian dizisi aynı zamanda bir majör bir dizinin 3. sesinden başlanılarak çalınması ile oluşturulabilir.

Bir minör dizinin 6. sesinin yarım ses tizleştirilmesi ile Dorian dizisi oluşur. Dorian dizisi aynı zamanda bir majör bir dizinin 2. sesinden başlanılarak çalınması ile oluşturulabilir.

Bir minör dizinin 2. ve 5. seslerinin yarım ses pestleştirilmesi ile Locrian dizisi oluşur. Locrian dizisi aynı zamanda bir majör bir dizinin 7. sesinden başlanılarak çalınması ile oluşturulabilir.

Locrian diyez 2 dizisi bir doğal minör dizinin 5. sesinin yarım ses pestleştirilmesi ile oluşur. Locrian diyez 2 dizisi aynı zamanda bir melodik minör dizinin 6. sesinden başlanılarak çalınması ile oluşturulabilir.

Super Locrian dizisi bir doğal minör dizinin 2. 4. ve 5. seslerinin yarım ses pestleştirilmesi ile oluşur. Bu dizi aynı zamanda bir melodik minör dizinin 7. sesinden başlanılarak çalınması ile oluşturulabilir.

Bir doğal minör dizinin 2. ve 6. seslerinin çıkartılması ile minör pentatonik dizisi oluşur. Bu dizi de aynı zamanda bir majör pentatonik dizinin 5. sesinden başlanılarak çalınması ile oluşturulabilir.

Bir minör pentatonik diziye, dizinin kök sesinin A4 (artmış dördlü) aralğındaki sesinin eklenmesi ile Minör Blues dizisi oluşur.

Sırası ile minör 2'li ve majör 2'li aralıkları ile oluşan sekiz sesli dizilere Diminished (Eksiltilmiş) dizi adı verilir.

Sırası ile minör 3'lü (ya da artmış 2'li) ve minör 2'li aralıklarından oluşan altı sesli dizilere Augmented (genişletilmiş) dizi adı verilir.

Tüm aralıkları majör ikili olan ve altı sestten oluşan dizilere tam ton (whole tone) dizisi adı verilir.

Diziler bir eser içerisinde iki sesli ya da daha çok ses ile birlikte yazılmış olabilirler. Aşağıdaki çalışmalarda yine 6. tel üzerinde oluşan Mi majör dizisi farklı sesleri ile birlikte yazılmıştır. Bu diziler öncelikle gitar ile çift ses olarak çıkıcı ve inici olarak çalınmalı ardından alt parti gitar ile çalınırken üst parti ses ile söylenerek daha sonra da üst parti gitar ile çalınırken alt parti ses ile söylenerek çalışılmalıdır. Burada verilen örnek çalışmalar farklı tellerde ve farklı tonalitelere (gitarıda en çok kullanılan tonaliteler başta olmak üzere) yazılıp çalışılmalıdır. Çalışmalardan bazılarında gitar üzerindeki seslerin aralık oluşumlarını ve pozisyonlarını daha iyi kavramak için parantez içinde yazılı oktav sesleri de verilmiştir. Bu şekilde verilen diziler öncelikle parantez içerisinde verilen oktav ile birlikte ardından diğer oktav ile birlikte çalışılmalıdır. Burada yapılacak çalışmalar aynı zamanda aralık çalışmalarına katkıda bulunacak ve ileriki kısımda çalışılacak akor çalışmalarına bir alt yapı oluşturacaktır. Dizileri kendi sesini de kullanarak çok sesli olarak seslendirmek aynı zamanda gitar eserlerinde çok sesli çalınan bölümlerde partilerin daha iyi ayırt edilmesine ve de bir oda müziği grubu içerisinde kendi sesi ile birlikte bütünü oluşturduğu sesi duymak adına pratiklik sağlayacaktır.

Aşağıdaki ilk çalışmada Mi majör dizisi, dizinin ikili aralık ilerisindeki sesi ile başka bir deyişle 9'lu aralığındaki sesi ile birlikte verilmiştir. Bir başka açıdan bakıldığında Mi majör dizisi ile Fa diyez Dorian dizileri bir arada çalınmaktadır.

Aşağıdaki çalışmada Mi majör dizisi, dizinin üçlü sesi ile birlikte verilmiştir. Bu örnekte de 3'lü aralıktaki sesler bir oktav incelmış ve 10'lu aralık oluşturmuştur. Başka bir açıdan bakılırsa Mi majör dizisi Sol diyez Phrygian dizisi ile birlikte çalınmaktadır.

Aşağıdaki çalışmada Mi Majör dizisi 4'ü aralığındaki sesler ile birlikte verilmiştir. Bu aralıkta bir oktav ilerisinden çalındığında 11'li aralığını oluşturmaktadır. Başka bir açıdan bakıldığında Mi majör dizisi La Lydian dizisi ile birlikte çalınmaktadır.

Aşağıdaki çalışmada Mi Majör dizisi 5'li aralığındaki sesler ile birlikte verilmiştir. Başka bir açıdan bakılırsa Mi majör dizisi Si Mixolydian dizisi ile birlikte çalınmaktadır.

Aşağıdaki çalışmada Mi Majör dizisi 6'lı aralığındaki sesler ile birlikte verilmiştir. Başka bir açıdan bakılırsa Mi majör dizisi ilgili minör dizisi olan Do diyez Minör dizisi ile birlikte çalınmaktadır.

Aşağıdaki çalışmada Mi Majör dizisi 7'li aralığındaki sesler ile birlikte verilmiştir. Başka bir açıdan bakılırsa Mi majör dizisi Re diyez Locrian dizisi ile birlikte çalınmaktadır.

Aşağıdaki çeşitli örneklerde Mi Majör dizisi farklı sesleri ile birlikte verilmiştir. Buradaki örnekler öncelikle gitar ile seslendirilmelidir. Ardından parantez içinde belirtilen sesler kendi sesi ile seslendirilirken diğer sesler gitar ile seslendirilmelidir. Dikkat edilirse burada diziler bir araya gelerek aynı zamanda 3 ve 4 sesli akorlar oluşturmuşlardır. Buradaki örnekler öncelikle Mi Majör tonalitesinde çeşitlendirilip ardından yine farklı tonalitelerde çalışılmalıdır.

Yukarıda yazılı çok sesli diziler esasen dizilerin yatay şekillerde bir araya gelerek akorları oluşturabildiğini göstermektedir. Aşağıda farklı dizilerin farklı ses aralıklarını oluşturan başka dizilerle bir araya gelmeleri sonucu oluşan benzer çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmalar çıkıcı ve inici olarak çalışıldıktan sonra farklı sıralar ile çalışılmalıdır. Örneğin ilk sestten sonra dizinin üçüncü ardından altıncı sesi çalınabilir. Burada anlaşılması istenilen bir konu da diatonik bir dizi içerisinde oluşan 7 temel dereceyi algılayabilmeyi geliştirmektir. Bu çalışmalar farklı tonlarda yazıldıktan sonra aynı zamanda farklı tel grupları ile farklı pozisyonlarda oluşturulmalıdır. Aşağıdaki çalışmalar da yine farklı partileri gitar ile çalmayıp ses ile eşlik ederek çalışılmalıdır.

İlk çalışma Mi Dorian dizisi üzerine oluşturulmuştur. Mi Dorian dizisi ile birlikte bu dizinin üçlü (Sol Lydian) ve beşli ses (Si Doğal Minör) ilerisindeki (ses aralığındaki) dizilerin eklenmesi ile oluşan dizi ya da akor grubu oluşmuştur. Daha önce belirtildiği gibi Mi Dorian dizisinin aynı zamanda Re Majör dizisinin ikinci derecesi ile başlayan dizi olduğunu bilmek, aşağıdaki çalışmalarda kolaylık sağlayabilir.

İkinci çalışma Mi melodik minör dizisi üzerine kurulmuştur. Bu dizi ile birlikte dizinin üçlü, altılı ve yedili ses ilerisindeki (ses aralığındaki) dizilerin eklenmesi ile oluşan akor ve dizi örnekleri yazılmıştır. Bu dizilerin bir araya gelmesi ile oluşan 7 farklı 4 sesli akor ayrıca analiz edilip farklı pozisyonlarda çalışılabilir.

Üçüncü çalışma Mi Süper Locrian dizisi üzerine kurulmuştur. Bu dizi aynı zamanda Fa Melodik Minör dizisinin 7. sesi ile başlanarak çalınması ile oluşur. Bu dizi ile birlikte dizinin üçlü, beşli ve yedili ses ilerisindeki (ses aralığındaki) dizilerin eklenmesi ile oluşan akor ve dizi örnekleri yazılmıştır. Bu dizilerin bir araya gelmesi ile oluşan 7 farklı 4 sesli akor ayrıca analiz edilip farklı pozisyonlarda çalışılabilir.

Diziler eserler içerisinde sesleri sıralı olarak ya da çeşitli seslerini atlayarak yer alabilirler. Aşağıda örneklenen çalışmalar dizilerin seslerinin çeşitli şekillerde çalınışlarına alıştırma amaçlı verilmiştir. Bu diziler de öncekiler gibi gitar ile çalınırken ses ile eşlik edilerek çalışılmalıdır. Bu sayede zamanla dizilerin çeşitli ses aralıkları ile çalınması ve ya duyulması içselleştirilecektir. Buradaki örneklerin tümü 1 oktav Mi minör dizisi içerisinde verilmiştir. Aşağıdaki ilk dizi seslerin çalınacağı telleri belirtmek için yazılmıştır. Bu çalışma farklı tonlarda, farklı aralık oluşumlarında ve farklı ses grupları ile yazılıp çalışılmalıdır.

Dizi çalışmaları detaylı ve yeterli süre çalışıldıktan sonra öğrenciden duyduğu farklı dizileri tanımlayabilmesi, çaldığı bir eser içerisinde kullanılan dizileri analiz edebilmesi, herhangi bir tonalite üzerinde istenilen diziye çeşitli varyasyonlar ile çalabilmesi beklenmektedir.

3 - Arpej Çalışmaları

Arpej bir anlamda bir akoru oluşturan sesleri bir dizi gibi ardı ardına seslendirmek olarak tanımlanabilir. Besteciler arpejleri eserlerinde hem eşlik, hem bölümler arası bağ, hem de melodik unsur olarak sıklıkla kullanmaktadırlar.

Aşağıdaki örneklerde Do sesi üzerine kurulmuş çeşitli arpejler verilmiştir. Bu arpejler ve farklı arpejler, farklı pozisyonlarda öncelikle gitarda en çok kullanılan tonaliteler içerisinde ardından 12 ton içerisinde yazılıp çalışılmalıdır. Arpej örnekleri bulunduğu pozisyonu belirtmek için tablature⁶ yazısı ile birlikte verilmiştir. Bu çalışma da diğerlerinde olduğu gibi ses ile eşlik edilerek çalışılmalıdır.

<i>C Majör</i>	<i>C Majör 7</i>
<i>C Minör 7</i>	<i>C Minör 7 b5</i>
<i>C Dominant 7</i>	<i>C Diminished 7</i>

Arpejler pek çok zaman birbirlerinin ortak seslerini kullanarak ya da yakın seslere atlayarak ardı ardına bir oluşum içerisinde kullanılırlar. Aşağıda bu duruma örnek çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmaların benzerlerinin yazılıp çalınması arpejlerin kullanımını öğrenmeyi pekiştirecek ve eserler içerisinde karşılaşıldığında kolaylıkla analiz edilip çalınmasına fayda sağlayacaktır.

⁶ Sesleri, teller üzerinde basılacak perdeyi sayılar ile belirterek yazılan notasyon biçimi.

The first exercise consists of six chords: C Dominant 7, F Majör 7, G# Diminished, A Majör, B Minör 7b5, and G# Diminished. The fingerings for the Treble (T), Alto (A), and Bass (B) staves are as follows:

Staff	Chord 1	Chord 2	Chord 3	Chord 4	Chord 5	Chord 6
T			7-10-7-9	10	10-9-12	10-13-12
A		8-7-10	9-10	9	11-9-12	10
B	8	7-10				11

The second exercise consists of six chords: C minör 7, D Half Diminished, F minör 7, Eb majör 7, Db Majör 7, and C Dominant 7. The fingerings for the Treble (T), Alto (A), and Bass (B) staves are as follows:

Staff	Chord 1	Chord 2	Chord 3	Chord 4	Chord 5	Chord 6
T			3-6-4	3	1	1
A		3	5	5	3	3
B	3	6	5	6	3	5

Arpej çalışmaları detaylı ve yeterli süre çalışıldıktan sonra öğrenciden duyduğu farklı arpejleri tanımlayabilmesi, çaldığı bir eser içerisinde kullanılan arpejleri analiz edebilmesi, herhangi bir tonalite üzerinde istenilen arpeji çeşitli pozisyonlarda çalabilmesi, yukarıdaki örneklerde verildiği gibi çeşitli arpejleri kombine ederek yazabilmesi ve çalabilmesi beklenmektedir.

4 - Akor Çalışmaları

Akor, seslerin çoğunlukla üçlü aralıklarla (zaman zaman farklı aralıklarla da bir araya gelebilirler) bir araya gelmesi ile oluşan ses grubudur. Gitar enstrümanı da yapısal özelliklerinin bir getirisi olarak akor çalınma ve akorlu pasajların seslendirilmesine oldukça elverişlidir. Pek çok gitar eserinde melodik pasajlarla birlikte akor yürüyüşleri kullanılmaktadır. Kimi zaman da melodi olmaksızın akorların ardı ardına seslendirildiği eserlere ya da eser bölümlerine rastlanılmaktadır. Bu sebeplerden gitar üzerinde akorları kurabilmek hem eserlerde deşifre, teknik ve armonik analizi geliştirecek hem de genel müzik ve gitar teorisi adına akorları ve gitar üzerinde oluşan sesleri iyi bilmeyi ve kullanmayı sağlayacaktır. Aralıkların ilişkisi akorun yapısını ve dolayısı ile ismini de değiştirir. Buna göre akorlarda ilk aralığın majör üçlü, ikincisinin minör üçlü olması majör akoru oluşturur. İlk aralığın minör üçlü ikincisinin majör üçlü olması ise minör akoru oluşturur. Aralıklardan ikisinin de minör üçlü olması eksik akoru, ikisinin de majör üçlü olması ise artmış akoru oluşturur.

Akor çalışmalarına geçmeden önce ilk olarak tüm üç sesli akorların nota isimleri hızlıca söylenebilecek kadar çalışılmalıdır. Örneğin Do-Mi-Sol (majör), Do-Mi bemol-Sol (minör), Do-Mi bemol-Sol bemol (eksik), Do-Mi-Sol diyez (artmış) gibi Do sesinin üzerine bu dört tip akor söylenebilmelidir. Bu çalışma öncelikle daha önce bahsedilen gitar eserlerinin en çok yazıldığı tonalitelere ardından geri kalan tüm tonalitelere yapılmalıdır.

Aşağıda bitişik üç telde oluşan 3 sesli, 4 tip (majör – minör – artmış – eksik) akor oluşumları verilmiştir. Burada temel amaç akorun kök sesinin bulunduğu teli ve akorun oluşturduğu parmak grubu şekillerini iyi öğrenmek olmalıdır. İlk olarak 6. 5. ve 4. tellerde oluşan akorlar, ardından 5. 4. ve 3. tellerde oluşan akorlar, ardından 4. 3. ve 2. tellerde oluşan akorlar son olarak da 3. 2. ve 1. tellerde oluşan akorların örnekleri verilmiştir. 6. 5. ve 4. teller ile 5. 4. ve 3.

tellerin aralık yapıları standart akorda göre aynı olduğu için bu iki grupta oluşan akor parmak şekilleri de aynı olacaktır. Nota örneklerinin aşağısında seslerin hangi telin hangi perdesinde basılması gerektiğini gösteren tablature yazısı da bulunmaktadır. Burada amaç hem deşifre kolaylığı sağlamak hem de akor seslerinin oluşturduğu parmak şekillerinin daha kolay algılanmasını sağlamaktır. Bu akorlar ilk olarak sesleri eş zamanlı olarak çalınmalı (armonik çalış) ardından bas sestten tiz sese doğru arpej şeklinde çalınmalı (melodik çalış) ve aynı zamanda yapısının iyi algılanması için daha önceki çalışmalarda olduğu gibi sesle eşlik edilmelidir. Aşağıdaki ilk grup akorlar kök pozisyonlardır dolayısı ile bas ses ya da başka bir deyişle en alttaki ses akorun kök sesidir.

Majör	Minör	Artmış	Eksik	Majör	Minör	Artmış	Eksik
T							
A	5	5	6	4	5	5	6
B	7	6	7	6	7	6	7
	8	8	8	8	8	8	8

Majör	Minör	Artmış	Eksik	Majör	Minör	Artmış	Eksik
T	5	5	6	4	5	5	6
A	6	5	6	5	7	7	7
B	7	7	7	7	7	7	7

Gitarın akord yapısının bir getirisi olarak çevrim akorlar pek çok zaman kullanılmaktadır. Örneğin Do majör akorunu oluşturan Do, Mi ve Sol sesleri zaman zaman Mi, Sol, Do ya da Sol, Do, Mi sıraları ile bir araya gelebilirler. Bir akorun çevrilmesi beraberinde aralık yapısının değişip üçlü aralıklardan birinin dörtlü aralığa dönüşmesine neden olur. Buna göre birinci çevrim durumundaki akorların aralıklarından ilki üçlü ikincisi ise dörtlü aralık olacaktır. Akorun temel (kök sesi) sesi ise en tiz sese geçecektir. Aşağıda bu yapıdaki (1. Çevrim 3 sesli akorlar) akorları çalışmak ve parmak şekillerinin öğrenilmesi için çalışmalar yer almaktadır. Bu akorlar da ilk olarak sesleri eş zamanlı olarak çalınmalı ardından bas sestten tiz sese doğru arpej şeklinde çalınmalı ve aynı zamanda yapısının iyi algılanması için daha önceki çalışmalarda olduğu gibi sesle eşlik edilerek çalışılmalıdır.

Majör	Minör	Artmış	Eksik	Majör	Minör	Artmış	Eksik
T							
A	5	6	5	6	5	6	6
B	5	6	6	5	7	6	5
	7	7	7	7	7	7	7

Majör Minör Artmış Eksik Majör Minör Artmış Eksik

T 6 7 6 7 6 7 6 7
A 5 6 6 5 7 7 7 7
B 7 7 7 7 7 7 7 7

Akorların seslerinin bir daha çevrilmesi ile oluşan ikinci çevrim durumundaki akorların aralıklarına bakılırsa bu kez ilk aralığın dörtlü, ikincisinin ise üçlü olduğu görülmektedir. 2. çevrim 3 sesli akor tiplerinde akorun kök sesi ortadaki sese geçer. Bu akorlar da yukarıdaki çalışma şekilleri ile tekrar edilmelidir.

Majör Minör Artmış Eksik Majör Minör Artmış Eksik

T 6 5 6 5 6 5 6 5
A 7 7 7 7 7 7 7 7
B 7 7 8 6 7 7 8 6

Majör Minör Artmış Eksik Majör Minör Artmış Eksik

T 7 6 7 6 7 6 7 6
A 7 7 7 7 7 7 7 7
B 7 7 8 6 7 7 8 6

Gitar üzerinde üç sesli akorların ve çevrimlerinin oluşumları öğrenildikten sonra akorlara ses ekleyerek 7'li, 9'lu, 11'li ve 13'lü akor oluşumları çalışılmalıdır. Akorların üzerine eklenen sesler ve aldığı isimler aşağıda Do ve La sesleri üzerinden örneklenmiştir. İlk örnekte bir majör akor üzerine eklenen sesler, ikinci örnekte bir minör akor, üçüncü örnekte de bir dominant akor üzerine eklenen sesler örneklenmiştir.

Majör

Kök Üçlü Beşli 7'li 9'lu 11'li 13'lü

Minör

Kök Üçlü Beşli 7'li 9'lu 11'li 13'lü

Dominant

Kök Üçlü Beşli 5 7'li 9'lu 11'li 13'lü

Gitar üzerinde oluşabilecek 6'lı, 7'li, 9'lu, 11'li ve 13'lü akor olasılıkları bir program içerisinde yazılıp çalışılmalıdır. Aşağıda Do sesi üzerine kurulmuş çeşitli akor oluşumları ve alternatif pozisyonları örneklenmiştir.

C

T	1	3	8	12	5	5	12	8
A	0	5	9	12	5	5	12	5
B	3		10	10	3	7	10	8

Cmaj7

T	0	8	3	7	12	0	4	7
A	0	9	4	9	12	4	4	9
B	3		3	10	10	3	3	10

Cmaj7⁵

T	0	8	3	7	12	0	4	7
A	0	9	4	9	12	4	4	9
B	3		3	10	10	3	3	10

Cmaj7⁵_b

T	5	7	7	12	0	5	10	7
A	4	9	9	11	2	4	9	9
B	3	7	10	10	3	3	8	7

Cmaj7⁵_b⁶

T	0	7	7	12	5	7	9	
A	0	9	9	12	4	9	9	
B	3	7	10	10	3	7	9	

Cmaj7⁶

T	0	7	7	12	5	7	9	
A	0	9	9	12	4	9	9	
B	3	7	10	10	3	7	9	

Cmajadd9

T	3	8	8	10	3	3	7	10
A	0	5	8	8	4	3	8	12
B	2	5	12	10	2	5	9	10

Cmaj⁹

T	3	8	8	10	3	3	7	10
A	0	5	8	8	4	3	8	12
B	2	5	12	10	2	5	9	10

Cmaj⁹⁽⁵⁾

C%₉

Cmaj⁷sus⁴

Cmaj¹³

Cmaj%₉, 5

5 - Ritim Çalışmaları

Müzikte sesin ve ses ilişkilerinin çok büyük öneme sahip olması ile birlikte seslerin sürelerinin, bu sürelerin birbirlerine göre farklılıklar göstermesinin ve yine seslerin zaman akışı içerisinde duyuldukları anın da büyük önemi vardır. Tıpkı konuşmamızdaki akıcılığı, ifadeleri ve anlam bütünlüğünü etkilediği gibi müzikte de ritim çok büyük öneme sahip bir olgudur. Özellikle Rönesans ile başlayan dans müziği geleneği günümüz müziğinde de oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Danslara karakterini veren ritmik yapılar müziğe de aynı derecede etki etmiştir. Müzikte ritmin yapısını etkileyen önemli faktörlerden birisi de vurgudur. Bir ritmik karakterin ortaya çıkmasında ya da bir müzikal cümlelin ifadesinde hangi ses ya da seslerin vurgulanarak çalındığı büyük önem taşır. Bir müzisyen ritmik duyusunu geliştirmek ve enstrümanında kolaylıkla uygulayabilmek için özel çalışmalar yapmalıdır. Bu kısımda bir gitaristin karşılaşabileceği çeşitli ölçü biçimleri çalışmalarına örnekler verilmiştir.

Aşağıda basit ölçü biçimlerinde yazılmış çeşitli ritmik çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmaların tümü gitarın birinci teli olan Mi notası ile yazılmıştır. Çalışmalar ilk olarak okunacak ardından gitar ile çalınacaktır.

Aşağıda bileşik ölçü biçimlerinde yazılmış çeşitli ritmik çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmaların tümü gitarın birinci teli olan Mi notası ile yazılmıştır. Çalışmalar ilk olarak okunacak ardından gitar ile çalınacaktır.

Aşağıda aksak ölçü biçimlerinde yazılmış çeşitli ritmik çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmaların tümü gitarın birinci teli olan Mi notası ile yazılmıştır. Çalışmalar ilk olarak okunacak ardından gitar ile çalınacaktır.

Aşağıdaki örneklerde ise zamanın eşit bölünmediği üçleme, beşleme, yedileme gibi ritmik grupları çalmaya alıştırmaya amaçlı çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmaların tümü gitarın birinci teli olan Mi notası ile yazılmıştır. Çalışmalar ilk olarak okunacak ardından gitar ile seslendirilecektir.

Ritim çalışmaları detaylı ve yeterli süre çalışıldıktan sonra öğrenciden duyduğu bir ritmik hareketi gitarı ile seslendirebilmesi, duyduğu bir pasajı ritmik yapısı ile kâğıda aktarabilmesi, deşifre sürecinde karşılaşacağı çeşitli ritmik yapıları kolaylıkla ve doğru olarak deşifre edebilmesi beklenmelidir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde herhangi bir bilgiye ulaşmak çok hızlı ve kolay hale gelmiştir. Bu durum pek çok konuda hayatımızı kolaylaştırırken diğer taraftan özellikle sanat gibi yaratıcılığın temel unsurlardan olduğu bir alanda çok ve çeşitli bilginin doğru şekilde bir araya getirilip yaratıcı ürünlerin doğması konusunda yeni bakış açıları geliştirme sorumluluğunu beraberinde

getirmiştir. Günümüzde bilginin ulaşılma ve çeşitlenme hızı göz önüne alındığında yeni ve farklı olan her şeyin kısa süre içinde yerini bir başkasına bıraktığı görülmektedir. Bu da sürekli ve hızlı bir değişim anlamına gelmektedir. Günümüz dünyasına adapte olmak isteyen bir müzisyen de bilgilerini sürekli güncelleyen, çok yönlü olmaya özen gösteren ve farklı bakış açıları getirebilmeyi bir alışkanlık haline getirmiş olmalıdır. Dolayısı ile bu çalışmada verilen çeşitli konular da bir yandan çalışılırken diğer yandan geliştirilmeli ve çeşitlendirilmelidir. Buradaki çalışmaları ortalama 4 yıllık eğitim-öğretim sürecine ekleyen bir öğrenci, eğitim hayatını tamamladığında zaman içerisinde klasik müzik dışında farklı bir türde müzik çalma konusunda daha çok bilgi ve donanımına sahip olarak en azından çok kısa bir sürede başka bir müzik tarzına daha kolay adapte olabilecektir. Aynı zamanda eğitimciliği tercih etmesi halinde öğrencilerine gitar yorumculuğuna ek olarak müzik adına çok daha fazla ve çeşitli konularda yardımcı olabilecektir. Daha fazla, daha detaylı ve daha çeşitli donanımına sahip bir öğrenci mezun olup profesyonel hayata adım attığında müzik adına daha çok çeşitli projeler geliştirebilecektir.

Bir müzisyen neyin iyi olduğuna, nasıl daha güzel olabileceğine karar vermesine yardımcı olacak konulara olabildiğince hakim olmalıdır. Kendi kararlarını, ne yapmak istediğini ve nasıl yapmak istediğini bilir hale gelmelidir. Okulun ve eğitimin temel amacı budur. Öğretmen ve öğrenci bu sorumluluk ve bilinçle hareket etmelidir. Bir müzik eğitim kurumunda mutlaka farklı dönemlere ait müzikler tanınmalı, çalışılmalı ve öğrenilmelidir. Ancak tüm bu dönem ve stilleri tanıdıktan sonra öğrencinin kendi ilgi alanı yönünde ilerlemesine destek verilmelidir. Örneğin ortalama 4 yıllık bir eğitim sürecinde ilk iki yıl farklı dönemlere ait bestecilerin eserleri dinlenilip çalışılabilir ve kalan iki yıl bu beğeniler ve ilgiler doğrultusunda çalışılabilir. Böylece öğrenci mezun olduğunda pek çok müziği tanımış ancak bazı dönem, stil ve besteciler ile ilgili daha çok uzmanlaşmış olacaktır.

Bu çalışmada verilen bilgiler ve öneriler örnek alınıp çeşitlendirilerek ve geliştirilerek çeşitli müzik okullarında belirli bir müfredata göre düzenlenip, gitar dersine ek bir ders olarak oluşturulabilir. Bu ders öğrencilerin repertuar ve teknik çalışmalar dışında enstrümanını daha verimli kullanabilmesi için, müziğin oluşumunu sağlayan materyalleri, ses oluşumlarını daha iyi tanıması ve kullanabilmesi için faydalar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Berendt, E. Joachim.” Caz Kitabı Ragtime’den Fusion ve Sonrasına” Ayrıntı Yayınları
- Cebeci, İlter. (2013) “Gitar Teorisi ve Özgün Teknik Çalışmalar Kılavuzu” Sanatta Yeterlik Tezi İstanbul. İstanbul Üniversitesi
- Chapman, Richard. “Bütün Yönleriyle Gitarlar” Dost Kitabevi
- Forman, Bruce. “The Jazz Guitarist Handbook” Guitar Solo Publications
- Segovia, Andres. Diatonik Major and Minor Scales
- Towner, Ralph. “Improvisation and Performance Techniques for Classical and Acoustic Guitar”
- Yavuzoğlu, Nail. (1993) “Caz Müziğinde Akor Dizileri” Pan Yayıncılık
- Yeprem, M. Safa. (2006) “Gitarda Modal Açılımlar ve Akor Yapıları” Fark Yayınları